

oratione, ut sua nos visitatione, sua consolatione et confirmatione dignetur Spiritus ille benignus, spiritus dulcis, spiritus fortis, infirma roborans, aspera planans, corda purificans: qui cum Patre et Filio idipsum, sed non is ipse est: **928** ut tres unum,

IN FESTO PENTECOSTES.

SERMO I.

Quomodo Spiritus sanctus tria operatur in nobis.

1. Celebamus, dilectissimi, hodie Spiritus sancti solemnitate, tota cum jucunditate celebrandam, dignam omni devotione. Dulcissimum enim quiddam in Deo Spiritus sanctus est, benignitas Dei, et idem ipse Dens. Proinde si celebramus sanctorum solemniam, quanto magis ejus, a quo habuerunt ut sancti essent quotquot fuere sancti? Si veneramur sanctificatos, quanto magis ipsum sanctificatorem convenit honorari? Hodie itaque festivitas est Spiritus sancti, qua visibiliter apparuit invisibilis: sicut et Filius, cum sit nihilominus invisibilis in seipso, dignatus est exhibere se in carne visibilem. Hodie Spiritus sanctus revelat nobis aliquid de seipso, sicut ante de Patre et Filio aliquid noveramus: nam perfecta Trinitatis cognitio, vita æterna est. Nunc autem ex parte cognoscimus, reliqua credimus, quæ minime sufficimus comprehendere. Et de Patre quidem novi creationem, clamantibus creaturis: *Ipse fecit nos, et non ipsi nos* (Psal. cxix, 3). *Invisibilia enim Dei, a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur* (Rom. i, 20). At vero æternitatem et immutabilitatem ipsius comprehendere multum est a me: lucem habitat inaccessibleem. De Filio autem magnum aliquid novi, ejus gratia, scilicet Incarnationem. Nam generationem ejus quis enarrabit? (Isa. liii, 8.) Quis comprehendat æqualem genitum genitori? Jam et de Spiritu sancto, si non processionem, quo ex Patre Filioque procedit (illa enim mirabilis facta est scientia ex me; confortata est, et non potero ad eam) (Psal. cxxxviii, 6), novi tamen aliquid, videlicet inspirationem. Duo enim sunt, unde procedat, et quò. Processio a Patre et Filio posuit tenebras latibulum suum; sed processio ad homines hodie cœpit innotescere, et est jam fidelibus manifesta.

2. Et prius equidem (quoniam sic oportebat) signis visibilibus invisibilis Spiritus suum declarabat adventum: nunc ejus signa quo spiritualiora sunt, eo magis congrua, eo magis videntur Spiritu sancto digna. Venit tunc super discipulos in linguis igneis, ut linguis omnium gentium verba ignea loquerentur, et legem igneam linguæ igneæ prædicarent. Nemo conqueratur quod minime nobis illa manifestatio Spiritus fiat: unicuique enim datur manifestatio Spiritus ad utilitatem (I Cor. xii, 7). Denique si dicere opus est, nobis ista manifestatio potius quam apostolis facta est. Ad quid enim illis necessariae

et unum tres esse verissime prorsus et fidelissime catholica Ecclesia fateatur, a Patre adoptata, a Filio desponsata, a Spiritu sancto confirmata, quibus ut una substantia, sic et eadem nihilominus gloria in sæcula sæculorum. Amen.

linguæ gentium, nisi ad conversionem gentium? Fuit in eis alia quædam manifestatio magis ad eos pertinet: et hæc usque hodie fit in nobis. Manifestum enim fuit indutos esse virtute ex alto, qui de tanta pusillanimitate spiritus ad tantam devenere constantiam. Non est jam fugere, non est abscondi propter metum Judæorum; constantius modo prædicant, quam delitescerent ante timidus. Denique mutationem illam dexteræ Excelsi manifeste declarat principis apostolorum prius quidem inter ancillæ verba formido, postmodum inter principum verbera fortitudo, *Ibant*, ait Scriptura, *gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati* (Act. v, 41): quem sane prius cum duceretur ad concilium, solum reliquerant fugientes. Quis dubitet advenisse Spiritum vehementem, qui mentes eorum invisibili illustraret potentia? In hunc modum etiam modo quæ Spiritus operatur in nobis, testimonium perhibent [*alias additur, in nobis*] de eo.

3. Quia igitur mandatum accepimus, ut declinantes a malo, faciamus quod bonum est (Psal. xxxiii, 13); vide quemadmodum **929** Spiritus in utroque adjuvat infirmitatem nostram: nam divisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus (I Cor. xii, 4). Propterea ad declinandum a malo tria operatur in nobis; compunctionem, supplicationem, remissionem. Initium enim revertendi ad Deum poenitentia est, quam sine dubio spiritus operatur, non noster, sed Dei: idque et certa ratio docet et confirmat auctoritas. Quis enim cum ad ignem venerit algens, et fuerit calefactus, dubitabit ei ab igne venisse calorem, quem habere non poterat sine illo? Sic ergo qui prius iniquitate erat frigidus, si postmodum fervore quodam poenitentiae accendatur, alium sibi spiritum, qui suum arguit et dijudicat, non dubitet advenisse. Habes hoc et in Evangelio, ubi cum loqueretur de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum: *Ille, inquit, arguet mundum de peccato* (Joan. xvi, 8).

4. Sed quid prodet poenitere de culpa, et non supplicare pro venia? Necesse est ut etiam hoc Spiritus operetur, dulcedine quadam spei replens animum, per quam fiducialiter postules nihil hæsitans. Visne ostendam tibi etiam hoc opus esse Spiritus sancti? Utique dum abest ille, tale aliquid in tuo spiritu non invenies. Denique ipse in quo clamamus: Abba, Pater: ipse qui postulat pro sanctis gemitibus inenarrabilibus (Rom. viii, 15, 26). Et hæc

quidem in corde nostro. Quid autem in corde Patris? Sicut in nobis interpellat pro nobis; ita in Patre delicta donat cum ipso Patre, advocatus noster ad Patrem in cordibus nostris, Dominus noster in corde Patris. Itaque quod postulamus, idem ipse donat, qui donat ut postulemus: et sicut nos erigit pia quadam fiducia, ita Deum inclinat ad nos magis pia misericordia sua. Itaque ut omnino scias quia remissionem peccatorum Spiritus sanctus operatur, addi quod aliquando audierunt apostoli: *Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata remittuntur eis* (Joan. xx, 22). Et de malo quidem declinando sic.

5. Porro ad faciendum bonum quid in nobis Spiritus bonus operatur? Profecto monet, et movet, et docet. Monet memoriam, rationem docet, movet voluntatem. In his enim tribus tota consistit anima nostra. Memoriae suggerit bona in cogitationibus sanctis, atque ita ignaviam nostram torporemque repellit. Propterea quoties hujusmodi suggestionem boni senseris in corde tuo, da honorem Deo, et age reverentiam Spiritui sancto, cujus vox sonat in auribus tuis. Ipse namque est qui loquitur justitiam. Et in Evangelio habes quia ille *suggeret vobis omnia, quæcunque dixerit vobis*. Et adverte quid præmiserit: *Ille vos docebit omnia* (Joan. xiv, 26). Dixeram enim quia docet rationem. Multi siquidem monentur, ut beneficiant; sed minime sciunt quid agendum sit, nisi adsit denuo gratia Spiritus sancti; et quam inspirat cogitationem, doceat in opus proferre, ne vacua in nobis sit gratia Dei. Sed quid? *Scienti bonum, et non facienti, peccatum est illi* [*alias additur gratia*] (Jac. iv, 17). Propterea non solum moneri et doceri, verum etiam moveri et affici ad bonum necesse est ab eo utique Spiritu, qui adjuvat infirmitatem nostram, et per quem in cordibus nostris diffunditur charitas, quæ est bona voluntas.

6. Itaque cum sic adveniens Spiritus totam possederit animam, suggerendo, instruendo, afficiendo, loquens semper in cogitationibus nostris, ut audiamus et nos quid loquatur in nobis Dominus Deus, rationem illuminans, voluntatem inflammans; non tibi videtur quia totam domum impleverint dispersitæ linguæ tanquam ignis? Nam in his tribus superius dictum est animam consistere totam. Sint autem dispersitæ linguæ propter multiplices cogitationes; sed earum multiplicitas et uno lumine veritatis; et uno charitatis fervore si tanquam ignis. Aut certe domus adimpletio fini potius reservetur, quando mensuram bonam, et confertam, et coagitatam, et superfluentem dabant in sinus nostros. Sed quando hæc erunt? Profecto cum completi fuerint dies Pentecostes. Felices vos, qui jam intrastis quinquagesimam requiei, et jubilæum annum. Fratres nostros loquor, quibus jam dixit Spiritus ut requiescant a laboribus suis. Etenim **930** hoc quoque inter ejus opera reperimus. Duo namque tempora celebramus, fratres; Quadragesimæ unum, alterum Quinquagesimæ: illud ante Passionem, istud post Resurre-

ctionem; illud in compunctione cordis et laments poenitentiae, istud in devotione spiritus et Alleluia solemnium. Prius quidem tempus ipsa est vita præsens, posterius vero quietem sanctorum significat, quæ est post mortem. Cum autem venerit illius quinquagesimæ finis, in iudicio scilicet et resurrectione, completis diebus Pentecostes, aderit plenitudo Spiritus, et totam replebit domum. Plena siquidem erit omnis terra majestate ejus, quando non solum anima, sed et ipsum corpus spirituale resurget, si tamen, juxta Apostoli monitum, dum adhuc est animale, fuerit seminatam (I Cor. xv, 44).

SERMO II.

De operibus Trinitatis super nos, et de triplici gratia Spiritus sancti.

1. Hodie, dilectissimi, cœli distillaverunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel, et pluvia voluntaria segregata est hæreditati Christi (Psal. lxxvii, 9, 10). Spiritus enim sanctus procedens a Patre, largiori munere suæ majestatis in apostolo supervenit, et tribuit eis charismatum dona. Post magnificentiam enim resurgentis, post gloriam ascendens, post residentis sublimitatem, non restabat nisi ut expectata [*alias, expectationi*] justorum lætitia adveniret, et cœli numeribus cœlestes homines implerentur. Vide autem si non et sententiarum pondere, et verborum ordine hæc omnia Isaias longe ante prædixit. *Erit, inquit, in die illa germen Domini in magnificentia et gloria, et fructus terræ sublimis, et exultatio his qui salvati fuerint de Israel* (Isa. iv, 2). Germen Domini Jesus Christus [*alias, non germen Adæ*], solus de mundissimo conceptus semine; quia, etsi in similitudine carnis peccati, non tamen in carne peccati. Etsi filius carnis Adæ, non tamen filius prævaricationis Adæ; quia non fuit natura filius iræ, sicut reliqui omnes, qui in iniquitatibus sunt concepti. Istud ergo germen, quod de virga Jesse virore virgineo pullulavit, in magnificentia fuit, cum resurrexisset a mortuis; quia tunc, Domine Deus meus, magnificatus es vehementer, confessionem et decorem induens, amictus lumine sicut vestimento (Psal. ciii, 1, 2). Quanta autem ascendens gloria, cum medius angelorum et animarum sanctarum ad Patrem deduceris, et triumphatrice palma cœlis invectus, susceptum hominem in ipsa divinitatis claudis identitate? Quis cogitet, nedum loquatur, quam sit fructus terræ sublimis in consensu ad dexteram Patris, quod utique cœlestium oculos reverberat naturarum, quod angelicus intuitus contremittit, non attingit? Veniat ergo exultatio, Domine Jesu, his qui salvati sunt de Israel, apostolis tuis, quos elegisti ante mundi constitutionem. Veniat Spiritus tuus bonus qui sordes abluat, et infundat virtutes, in spiritu iudicii, et spiritu ardoris [*alias additur Dei*].

2. Eia igitur, fratres, cogitemus super nos et in nos opera Trinitatis ab initio mundi usque ad finem, et videamus quam sollicita fuerit illa majestas, cui administratio pariter et gubernatio sæculo-

rum incumbit, ne nos perderet in æternum. Et potenter quidem omnia fecerat, et sapienter omnia gubernabat, et utrarumque rerum, tam potentiae quam sapientiae, signa manifestissima tenebantur id creatione et conversatione machinae mundialis. Et bonitas quidem in Deo erat, et bonitas multa nimis; sed latebat in corde Patris, cum lauda quandoque super genus filiorum Adam in tempore opportuno. Dicebat tamen Dominus: *Ego cogito cogitationes pacis* (Jerem. xxix, 11), ut mitteret nobis illum, qui est pax nostra, qui fecit utraque unum, ut januaret pacem super pacem his qui longe, et pacem his qui prope (Ephes. ii, 14, 17). Verbum igitur Dei in sublimi constitutum, ut ad nos descenderet propria benignitas **931** invitavit, misericordia traxit, veritas qua se promiserat venturum compulit puritas uteri virginalis salva Virginis suscepit integritate, potentia eduxit, obedientia in omnibus deduxit, patientia armavit, charitas verbis et miraculis manifestavit.

3. Prorsus amplissima mihi nunc materia et malorum meorum suppetit, et bonorum Domini mei, ut cum cogitaverim vias meas, convertam pedes meos in testimonia sua. Illa enim bona ineffabilia sunt, quia ut brevi verbo cuncta concludam, nihil melius invenire potuit, unde nos redimeret Sapientia Dei in omni sapientia sua. Sed et mala circumdederant nos, quorum non erat numerus; quia *veccavi* (justus loquitur) *super numerum arenæ maris*; et: *Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo: multum est enim* (Psal. xxiv, 11). Missus est coluber tortuosus a diabolo, ut venenum per aures mulieris in ipsius mentem transfunderet, et sic refunderet in totius posteritatis originem: missus est interim Gabriel angelus a Deo, ut Verbum Patris per aurem Virginis in ventrem et mentem ipsius eructaret, ut eadem via intraret antidotum, qua venenum intraverat. Vere vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre; quia totum paternum est, quod de corde Patris Christus attulit nobis, ut nihil in Filio Dei nisi dulce, nisi paternum, humani generis trepidatio suspicetur. A planta pedis usque ad verticem non erat in nobis sanitas. Erraveramus ab utero, in utero damnati antequam nati, quia de peccato et in peccato concepti.

4. Christus ergo ibi primum medicinam apposuit, ubi primus vulnere patebat locus: et substantialiter utero Virginis illapsus, de Spiritu sancto conceptus est; ut conceptionem nostram mundaret, quam spiritus malus, si non fecerat, tamen infecerat: ut non esset etiam in utero vita ipsius otiosa, dum novem mensibus purgat vulnus antiquum, scrutans, ut dicitur, usque ad imum putredinem virulentam, ut sanitas sempiterna succederet. Et tunc jam operabatur salutem nostram in medio terræ, in utero videlicet, Virginis Mariæ, quæ, mirabili proprietate,

(49) Certissima vocat signa eo modo quo sermone 2 in Octava Paschæ, num. 3, ubi « certitudo nobis omnino negatur. » Confer sermonem 1 in Septuagesima, n. 1: « Certitudinem utique non habe-

terre medium appellatur. Ad illam enim, sicut ad medium, sicut ad arcam Dei, sicut ad rerum causam, sicut ad negotium sæculorum, respiciunt et qui in cælo habitant, et qui in inferno, et qui nos præcesserunt, et nos qui sumus, et qui sequentur, et nati natorum, et qui nascentur, ab illis. Illi qui sunt in cælo, ut resarciantur; et qui in inferno, ut eripiantur; qui præcesserunt, ut prophetae fideles inveniantur; qui sequuntur, ut glorificentur. Eo beatam te dicent omnes generationes (Luc. i, 48), Genitrix Dei, domina mundi, regina cæli. Omnes, inquam, generationes. Sunt enim generationes cæli et terræ. *Pater spirituum*, ait Apostolus, *ex quo omnis paternitas in cælo et in terra nominatur* (Ephes. iii, 15). Ex hoc ergo beatam te dicent omnes generationes, quæ omnibus generationibus vitam et gloriam genuisti. In te enim angeli lætitiæ, justi gratiam, peccatores veniam inveniunt [*alias*, invenerunt] in æternum. Merito in te respiciunt oculi totius creaturæ, quia in te, et per te, et de te benigna manus Omnipotentis quicquid creaverat recreavit.

5. Placebitne tibi, Domine Jesu, ut dones mihi vitam tuam, sicut dedisti conceptionem? quia non solum conceptio mea immunda, sed mors perversa, vita periculosa, et post mortem restat mors gravior, mors secunda. Non solum, ait, conceptionem meam, sed et vitam meam; et hoc per singulos ætatum gradus, infantia, pueritia, adolescentia, juventutis, tibi donabo, adjiciens mortem, resurrectionem, ascensionem, et missionem Spiritus sancti. Hoc autem ideo, ut conceptio mea emundet tuam, vita mea instruat tuam, mors mea destruat tuam, resurrectio mea præcedat tuam, ascensio mea præparet tuam, porro Spiritus **932** adjuvet infirmitatem tuam. Sic enim plane videbis et viam per quam ambules; et cautelam qua ambules, et ad quam ambules mansionem. In vita mea cognosces viam tuam, ut sicut ego paupertatis et obedientia, humilitatis et patientia, charitatis et misericordiae indeclinabiles semitas tenui; sic et tu eisdem vestigiis incedas, non declinans ad dexteram, neque ad sinistram. In morte autem mea dabo tibi justitiam meam, dirumpens jugum captivitatis tuæ, et expugnans hostes qui sunt in via, vel juxta viam, ut non apponant amplius nocere tibi. His autem completis, revertar in domum meam unde exivi; et ovibus illis, quæ in montibus remanserant, et quas propter te reliqueram, ut te non reducerem, sed reportarem, reddam faciem meam.

6. Et ne de absentia mea vel murmures, vel contristeris, mittam tibi Spiritum Paraclitum, qui tibi donet pignus salutis, robur vitæ, scientia lumen. Pignus salutis, ut ipse Spiritus reddat testimonium spiritui tuo, quod filius Dei sis: qui certissima signa prædestinationis tuæ cordi tuo imprimat et ostendat (49): qui donet lætitiæ in corde tuo, et

mus, sed spei fiducia consolatur nos. Propter hoc data sunt signa quaedam et indicia manifesta salutis... ut quibus certitudinem negat causa sollicitudinis, vel fiduciam præstet gratia consolationis. »

de rore cæli, si non continue, tamen sæpissime mentem tuam impinguet. Robur vitæ, ut quod per naturam tibi est impossibile, per gratiam ejus non solum possibile, sed et facile fiat; ita ut in laboribus, in vigiliis, in fame et siti, et in omnibus observantiis istis (quæ nisi farinula ista dulcorentur, prorsus mors in olla appareat [IV Reg. iv, 41]) delectabiliter incedas, sicut in omnibus divitiis. Scientia lumen, ut cum omnia bene feceris, te servum inutilem reputes; et quicquid boni in te inveneris, illi tribuas, a quo omne bonum, et sine quo non parum aliquid, sed nihilominus potes incipere, ne perficere dicam. Sic ergo Spiritus iste in tribus istis te docebit omnia, sed omnia quæ ad tuam pertineant salutem, quia in ipsis est plena et absoluta perfectio.

7. Hoc est quod per prophetam idem Spiritus dicit: *Seminate vobis ad justitiam*, ubi pignus salutis ostenditur; *metite spem vite*, ubi vitale robur accipitur; *illuminate vobis lumen scientia* (Osee, x, 12), quod verbis propriis subinfertur. Unde et Spiritus iste super apostolos in igne apparuit, propter lucem pariter et ardorem. Quos enim repleverit, et spiritu fervere, et in veritate agnoscere facit, quia sola misericordia est quæ eos et prævenit, et perducit. Multum sibi de hac misericordia undique contraxerat [*alias*, condixerat] puer Domini, cum diceret: *Misericordia ejus præveniet me* (Psal. lviii, 11); et: *Misericordia tua ante oculos meos est* (Psal. xxv, 3); et: *Misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vite meæ* (Psal. xxii, 6); et: *Qui me coronat in misericordia et miserationibus* (Psal. cii, 4); et: *Deus meus, misericordia mea* (Psal. lviii, 18). Quam dulciter, Domine Jesu, cum hominibus conversatus es! quam abundanter multa, et magna bona hominibus largitus es! quam fortiter tam indigna quam aspera pro hominibus passus es! ita ut liceat sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo: duro ad verba, duriore ad verbera, durissimo ad crucis horrenda; quia in omnibus his sicut agnus coram tendente se obmutuit, et non aperuit os suum. Vides igitur quam verum dixerit ille quid dixit: *Dominus sollicitus est mei* (Psal. xxxix, 18). Pater ut servum redimat, Filio non parcat; Filius seipsum libentissime tradit, Spiritum sanctum uterque mittit, et ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

8. O duri, et indurati, et obdurati filii Adam, quos non emollit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingens ardor amoris, tam vehemens amator, qui pro vilibus sarcinulis tam pretiosas merces expendit! Non enim pretioso sanguine suo, quem effudit abunde; quia largiter undæ sanguinis de corpore Jesu per quinque partes emanaverunt. Quid ultra debuit facere, et non fecit? Illuminavit cæco, reduxit erroneos, reconciliavit reos, justificavit impios, triginta et tribus **933** annis super terram visus, cum hominibus conversatus, pro hominibus mortuus, qui de cherubim et seraphim, et omnibus angelicis virtutibus dixit, et facta sunt; cui subest, cum voluerit, omnia

PATROL. CLXXXIII.

posse. Quid ergo a te quærit qui antea sollicitudine te quæsit, nisi te sollicitum ambulare cum Deo tuo? Hanc sollicitudinem non facit nisi Spiritus sanctus, qui scrutatur profunda pectorum nostrorum, discretor cogitationum et intentionum cordis, qui nec minimam paleam intra cordis, quod possidet, habitaculum patitur residere, sed statim igne subtilissimæ circumspectionis exurit; Spiritus dulcis et suavis, qui nostram voluntatem flectat, imo erigat, et dirigat magis ad suam; ut eam et veraciter intelligere, et ferventer diligere, et efficaciter implere possimus.

SERMO III.

De multiplici operatione Spiritus sancti in nobis.

1. Quam libenter vobis communicem, si quid mihi superna dignatione sensero inspiratum, novit Spiritus ipse, cujus hodie solemnitate, et solemnitate præcipuam celebramus, utinam devotione præcipua. Ipse est enim, dilectissimi, qui vos sedere facit non solum in civitate, sed et in domo una, ut sedeat super sedentes, et requiescat super humiles et tremantes ad sermones suos. Ipse est qui Virgini obumbravit, apostolos roboravit, ut et virgineo corpori temperaret deitatis accessum, et apostolos indueret virtute ex alto, ferventissima scilicet charitate. Hanc nimirum apostolicus ille chorus lorica sese induit, sicut gigas ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis; ad alligandos reges eorum in compedibus, et nobiles eorum in manicis ferreis (Psal. cxxix, 7, 8). Quia enim in domum fortis ligare eum et vasa ejus diripere mittebantur, opus erat fortitudine ampliori. Alioquin quam multum erat ad ipsos, ut de morte triumpharent, et ne ipsæ quidem portæ inferi prævalerent adversus eos, si non vigeret in eis, quæ in eis vinceret, dilectio fortis ut mors, dura sicut infernus æmulatio? Hanc sibi zelum imbibent, cum vino ebrii putarentur (Act. ii, 43). Et vere ebrii vino, sed non eo, quo ab incredulis ebrii credebantur. Plane, inquam, ebrii, sed vino novo, quod veteres quidem utres nec mererentur accipere, nec continere valeret. Hoc enim vinum vera illa Vitis fuderat de excelso, vinum lætificans cor, non statum mentis evertens; vinum germinans virgines, non apostatare faciens etiam sapientes. Novum vinum, sed habitantibus super terram. Nam in cælis quidem olim copiosissime redundabat, non in utribus, nec in testibus vasis, sed in cella vinaria, in spiritualibus apothecis. Fluebat per vicos et plateas omnes illius civitatis vinum, in quo lætitia cordis, non carnis luxuria est: nam terrigenæ et filii hominum vinum ejusmodi non habebant.

2. Sic igitur cælum quidem vino proprio fruebatur, quod terra interim nesciebat; sed ne ipsa quidem terra penitus inops, carne Christi gloriabatur, cujus præsentiam nihilominus cælum sitiabat. Quidni fidelissimum fieret gratissimumque commercium inter cælum et terram, inter angelos et apostolos, ut exhiberetur illis caro Christi, istis vinum cæli; essetque in terra Spiritus, caro in cælis, ac

deinceps omnia omnibus communia in æternum? **A** Nisi, inquit, ego abiero, Paracletus non veniet ad vos. Hoc est dicere: Si non dederitis quod amatis, non habebitis quod desideratis. *Expedit ergo vobis ut ego vadam* (Joan. xvi, 7), vos quoque de terra ad cœlum, de carne ad spiritum translaturus. Filius enim spiritus, Pater spiritus, Spiritus sanctus spiritus est. Denique spiritus ante faciem nostram Christus Dominus. Sed et Pater, quia spiritus est, tales querit adoratores qui adorent eum in spiritu et veritate. Spiritus tamen sanctus quasi specialiter spiritus dicitur, quod ab utroque procedat, firmissimum et indissolubile **931** vinculum Trinitatis: tanquam proprie sanctus, quod sit donum Patris et Filii, omnem sanctificans creaturam; quamvis Pater quoque et spiritus et sanctus; itemque et Filius et spiritus et sanctus sit: *Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia*, ait Apostolus (Rom. xi: 36).

3. Tria in magno hujus mundi opere cogitare debemus; videlicet quid sit, quomodo sit, ad quid constitutus. Et inesse quidem rerum inestimabilis potentia commendatur, quod tam multa, tam magna, tam multipliciter, tam magnifice sunt creata. Sane in modo ipso sapientia singularis elucet: quod hæc quidem sursum, hæc vero deorsum, hæc in medio ordinatissime sint locata. Si vero ad quid factus sit mediteris, occurrit tam utilis benignitas, tam benigna utilitas, quæ etiam ingrattissimos quosque multitudine et magnitudine beneficiorum possit obruere. Potentissime siquidem ex nihilo omnia, sapientissime pulchra, benignissime utilia sunt creata. Verum tamen et fuisse novimus ab initio, et adhuc multos esse videmus in filiis hominum, qui in bonis inferioribus sensibilis mundi hujus tota sensualitate depressi, totos se dederunt his quæ facta sunt, quoniam modo, vel ad quid facta sint negligentes. Quid istos, nisi carnales dicamus? Paucissimos esse jam arbitror: legimus tamen nonnullos quandoque fuisse, quibus summum studium fuit atque unica sollicitudo, modum et ordinem investigare factorum, adeo ut plerique non modo utilitatem rerum perquirere dissimulaverint, sed et ipsas magnanimitate spreverint, cibo parvissimo vilissimoque contenti. Ipsi quidem sese philosophos vocant, sed a nobis curiosi et vani rectius appellantur.

4. Utrisque igitur successerunt viri prudentiores utrisque, qui nimirum et quæ facta sunt, et quomodo facta sunt transilientes, intenderunt aciem mentis, ut ad quid facta sunt viderent. Nec latuit eos, quoniam omnia propter semetipsum fecit Deus, omnia propter suos. Aliter tamen propter se, aliter propter suos. In eo quippe quod dicitur: « Omnia propter se (Prov. xvi, 4), » præveniens commendatur origo: in eo autem quod dicitur: « Omnia propter suos, » magis exprimitur fructus sequens. Omnia fecit propter semetipsum, gratuita videlicet bonitate; omnia propter electos suos, pro eorum scilicet utilitate: ut illa quidem efficiens causa sit, hæc finis. Hi sunt spirituales viri, sic utentes hoc mundo,

tanquam non utentes, sed in simplicitate cordis sui quærentes Deum, ne illud quidem magnopere vestigantes, quoniam modo mundialis hæc machina volveretur: primi voluptate, secundi vanitate, tertii veritate impleti.

5. Gaudeo vos esse de hac schola, de schola videlicet Spiritus, ubi bonitatem, et disciplinam, et scientiam discatis, et dicatis cum sancto: *Super omnes docentes me intellexi*. Quare inquam? Nunquid quia purpura et bysso me indui, et quia lautioribus epulis abundavi? nunquid quia Platonis argutias, Aristotelis versutias intellexi, aut ut intelligerem laboravi? Absit, inquam: sed *quia testimonia tua exquisivi* (Psal. cxviii, 99). Felix, qui in hoc sancti Spiritus thalamo commoratur, ut possit intelligere triplicem illum spiritum: de quo idem ipse puer Domini super senes intelligens clamabat, et decantabat: *Ne projicias me a facie tua, et spiritum sanctum tuum ne auferas a me. Cor mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis. Reddemihî lætitiâ salutaris tui, et spiritu principali confirmame* (Psal. l, 12-14). Spiritum sanctum, ipsum intellige proprio nomine designatum. Rogat ergo ne projiciatur a facie ejus tanquam aliquid immundum; quia Spiritus iste odit sordes, nec habitare potest in corpore subdito peccatis. Cui enim proprium est peccata repellere, ipsi et proprium est peccata odisse: nec in uno domicilio pariter morantur tanta munditia, et immunditia tanta. Recepto ergo sancto Spiritu per sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum, audeat quis ante faciem ejus apparere tanquam lotus et mundus; utpote qui contineat se ab omni malo, et **935** qui actiones, etsi non cogitationes frenaverit?

6. Sed quia perversæ et immundæ cogitationes separant a Deo (Sap. i, 3), orandum est ut cor mundum creetur in nobis: quod utique fiet, si spiritus rectus fuerit in nostris visceribus innovatus. Spiritum rectum quod ait, Filio potest non inconvenienter aptari; qui nos veterem hominem exuens, novum induit: qui nos renovavit in spiritu mentis nostræ, tanquam in visceribus nostris; ut cogitemus quæ recta sunt, ut ambulemus in novitate spiritus, et non in litteræ vetustate. Formam enim rectitudinis de cœlis attulit, reliquit in terris: immiscens sane et immittens dulcedinem rectitudini in omnibus operibus suis, sicut de eo idem ipse prædixerat: *Dulcis et rectus Dominus; propter hoc legem dabit delinquentibus in via* (Psal. xxiv, 8). Castigato ergo corpore per sanctitudinem operum, mundato corde, vel potius innovato per rectitudinem cogitationum, redditur lætitia salutaris, ut jam in lumine vultus Dei ambules, et in nomine ejus exsultes tota die.

7. Quid igitur restat, nisi ut spiritu principali confirmemur? Patrem intellige spiritum principalem: non quod major, sed quod solus a nullo, cum ab eo sit Filius, Spiritus sanctus ab utroque. In quo autem confirmatio hæc, nisi in charitate? aut quod donum aliud tam dignum Patre? quod munus aliud tam pa-

ternum? *Quis nos*, ait Apostolus, *separabit a charitate Christi? Tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius?* Certi sitis quia neque mors, neque vita, neque cætera alia, quæ Apostolus tam multipliciter, quam audacter enumerat, poterunt nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu (Rom. viii, 35, 38, 39). Nunquid non hoc confirmationem ab omni hujus sententiæ parte demonstrat? Scis vas tuum possidere in sanctificatione et honore, et non in passione desiderii? Spiritum sanctum accepisti tibi. Vis ut quæcunque tibi vis ab hominibus fieri, tu quoque facias illis, et quod tibi fieri non vis, alii non feceris? Spiritum rectum ad opus proximi suscepisti. Hæc est enim rectitudo, quam lex utraque commendat, et quæ naturæ indita est, et quæ tradita per Scripturam. Jam si utroque bono, et in his quæ ad utrumque pertinent firmiter perseveras; principalem spiritum, quem solum Deus approbat, recepisti: alioquin quæ modo sunt, modo non sunt, is qui vere est, non acceptat, nec in caducis istis sibi potest æternitas complacere. Itaque si desideras, ut in te Deus eligat partem sibi: esto sollicitus sicut tibi Spiritum sanctum, sicut proximo spiritum rectum, sic ei quoque, tanquam vero principi, et patri spirituum, spiritum principalem exhibere.

8. Vere multiplex Spiritus, qui tam multipliciter filiis hominum inspiratur, ut non sit qui se abscondat a calore ejus. Siquidem conceditur eis ad usum, ad miraculum, ad salutem, ad auxilium, ad solatium, ad fervorem. Ad usum quidem vitæ, bonis et malis, dignis pariter et indignis communia bona abundan-

DOMINICA IV POST PENTECOSTEN.

SERMO (50)

De David et Golia, et quinque lapidibus. (I Reg. xvii, 40.)

1. Audivimus ex libro Regum, Goliath, virum proceræ staturæ, præsumptum super multa fortitudine et magnitudine corporis sui, vociferantem adversus phalangas Israel et provocantem eas ad singulare certamen: audivimus etiam a Deo suscitatum spiritum pueri junioris, ut indigne ferret virum spurium et incircumcisum, castris Israel et Dei summi exprobrantem agminibus. Spectavimus procedentem adolescentulum in funda et lapide adversus monstruosæ magnitudinis hominem loriatum, et clypeo protectum ac galea, cæterisque terribilem militaribus armis. Si qua in nobis erant viscera pietatis, non potuimus non timere sic ineunti conflictum, non congaudere vincenti. Laudavimus magnanimitatem parvuli, quod comederet animam ejus zelus domus Dei, et opprobria exprobrantium ei a se non duceret aliena; sed tanquam ad propriam moveretur injuriam, et doleret super

(50) Hic sermo, Nicolai Claræ-Vallensis Sermonibus novemdecim, Henrico Trecensium comiti nuncupatis, subjicitur in codicibus nonnullis: at nec in paucioribus, nec sequioris notæ, Bernardo tribuitur,

tissime tribuens, ita ut videatur hic discretionis limitem non tenere. Ingratus est qui in his quoque beneficium Spiritus non agnoscit. Ad miraculum, in signis et prodigiis, in variis virtutibus, quas per quorumlibet manus operetur. Ipse est antiqua miracula suscitans, ut ex præsentibus fidem astruat præteritorum. Sed quia nonnullis hanc quoque gratiam sine propria utilitate largitur, tertio infunditur ad salutem, cum in toto corde nostro revertimur ad Dominum Deum nostrum. Porro ad auxilium datur, cum in omni colluctatione adjuvat infirmitatem nostram. Nam cum testimonium perhibet spiritui nostro, quod filii Dei sumus, ea inspiratio est ad consolationem. Datur etiam ad fervorem, cum in cordibus perfectorum vehementius spirans, validum ignem charitatis accendit: ut non solum in spe filiorum Dei, sed etiam in tribulationibus gloriantur, contumeliam gloriam reputantes, opprobrium gaudium, despectionem exaltationem. Omnibus nobis, ni fallor, datus est Spiritus ad salutem; ad fervorem non ita. Pauci enim sunt qui hoc spiritu repleantur; **936** pauci qui studeant æmulari. Contenti sumus angustiis nostris, nec respirare in libertatem illam, non saltem ad eam spirare conamur. Oremus, fratres, ut compleantur in nobis dies Pentecostes, dies remissionis, dies exultationis, dies verissimi jubilæi: et inveniat nos semper Spiritus sanctus omnes propter præsentiam corporalem, pariter propter cordium unitatem, in eodem loco per promissam stabilitatem; ad laudem et gloriam sponsi Ecclesiæ Jesu Christi Domini nostri, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

atque etiam in Floribus Willelmi monachi Tornacensis ex Bernardo collectis ante annos quadringentos, ut in hujusce tomi Præfatione diximus.

namque est peccatum maximum, quod Dei populo magis insultat, et insurgit specialiter adversus eos, qui cætera jam videantur vicisse peccata. Hinc est quod provocat ad singulare certamen, tanquam cæteris jam subactis. Nam et Philistæi illo in tempore timebant omnino adversus Israel inire conflictum, nisi quod de Golia, enormis magnitudinis viro, eorum fiducia tota pendebat. Unde enim ejusmodi animam superbia tentet, quam sibi subjugavit invidia, seu tepiditas ea, quæ solet Deo vomitum provocare (*Apoc. III, 16*); aut pigritia, quæ facit ut boum stercorebus lapidetur? (*Eccli. XXII, 2.*) Unde, inquam, ei superbia, unde extollentia oculorum, cui adeo cætera vitia dominantur, ut adjudicari se ab universis tanquam male sibi conscius arbitretur? Quis denique nisi manu fortis, qui cætera jam sibi potenti virtute vitia subjugavit, adversus nequissimum superbiæ ritium dimicaturus accedat? Procedat, inquam, David manu fortis, quoniam non est vincere tantum hostem, nisi in manu forti. Armetur ipse contra Goliath, qui et ursum vicerit et leonem.

3. Videat sane, utrum Saulis ei arma possint prodesse, utrum sæculari sapientia et philosophicis traditionibus, **937** seu etiam divinarum superficiei Scripturarum, quam nimirum occidentem litteram vocat Apostolus (*II Cor. III, 6*): videat, inquam, utrum his armis debellare superbiam, utrum hac via humilitatem apprehendere possit, ut onerari sese magis quam roborari sentiens, hujusmodi arma atque impedimenta projiciat, jactans omnino cogitatum suum in Domino; et de propria penitus desperans industria, sola fide armatus, non reputet Goliath proceritatem, ne forte magnitudinis ejus mole prematur, sed potius psallat spiritu, psallat et mente: *Dominus, inquit, defensor vitæ meæ; a quo trepidabo?* (*Psal. XXVI, 1.*) Nam et Petrus dum nec ventorum violentiam, nec maris profundum, corporisque pondus consideraret, in verbo Domini jactans semetipsum, nec perire potuit, nec timere. At ubi vidit ventum validum venientem, timuit, ipsoque timore protinus mergi cœpit (*Matth. XIV, 28-30*). Simile aliquid etiam nunc athletæ nostro rex Saul suadere tentat: *Non potes, inquit, resistere Philistæo isti, nec pugnare adversus eum, quoniam puer es, hic autem vir bellator ab adolescentia sua.* Verumtamen non acquiescit ille tale aliquid meditari; sed præsumens de virtute ejus, cujus auxilio priora certamina jam vicisset, accedit intrepidus. Colligit igitur, abjectis armis Saulis, quinque lapides de torrente, quos nimirum, cum leviam quæque tolleret, levigare torrens potuit, sed non etiam tollere secum. Torrens quippe (quem utinam pertranseat anima nostra) sæculum præsens est, Scriptura teste, quoniam *generatio advenit et generatio præterit* (*Eccli. I, 4*); tanquam tumens unda undam implens. Quia ergo omnis caro fenum, et omnis gloria ejus tanquam flos agri, hujusmodi

levia facile secum trahit torrens inundans: verbum autem Domini, nullis fluctibus cedens, manet in æternum (*Isa. XL, 6, 8*).

4. Arbitror proinde, non incongrue quinque lapidibus istis, quinquepartitum verbum intelligi, comminationis, promissionis, dilectionis, imitationis et orationis. Horum quinque verborum late patens copia in divinarum reperitur serie Scripturarum. Et forte ipsa sunt quinque verba, quorum meminit Paulus, malens quinque verba loqui in sensu, quam decem millia in lingua (*I Cor. XIV, 19*). *Præterit enim figura hujus mundi* (*I Cor. VII, 31*); et juxta aliud testimonium: *Et mundus transit, et concupiscentia ejus* (*I Joan. II, 17*). Hæc autem verba transiente mundo non modo manent, verum etiam levigantur magis, dum pertranseuntibus pluribus multiplex est scientia. Jam vero collectos istos lapides contra superbiæ spiritum dimicaturus David in vase memoriæ suæ reponat, considerans quanta nobis comminetur Deus, quanta promittat, quantam nobis exhibeat charitatem, et quam multa nobis sanctitatis exempla proponat, quemadmodum denique orationum nobis ubique commendat instantiam. Hos, inquam, lapides secum tollat, quisquis superbiæ vitium debellare festinat: ut quoties venenatum audet erigere caput, quilibet ex his lapidibus manus cogitationis ejus primus occurrat, percussus in fronte Goliath dejiciatur, operatus confusione. In quo sane conflictu funda quoque necessaria est, longanimitatis formam habens, quam huic maxime certamini nulla ratione deesse necesse est.

5. Quoties ergo vanitatis cogitatio mentem pulsata, si ex intimo cordis affectu divinas expavescere cœperis comminationes, seu promissiones ejus desiderare, non sustinet Goliath utriuslibet lapidis ictum [*alias, jactum*], sed reprimitur illico tumor omnis. Quod si venerit in mentem dilectio illa tam ineffabilis, quam tibi Deus majestatis exhibuit; an non illico inardescens ad charitatem, prorsus abominari incipis et abjicere vanitatem? Sic et exempla sanctorum si diligenti tibi consideratione proponas, erit sine dubio ad reprimendam elationem cogitatio ista perutilis. Jam vero si forte insurgente subito elatione, nihil ex his quæ diximus apprehendere quiverit manus tua; toto fervore ad eam convertere, quæ sola restat, orationem: et continuo quem elevatum videras et exaltatum sicut cedros Libani, subversus impius, jam non erit.

938 6. Sed quæras fortasse, quemadmodum suo ipsius gladio Goliath possis abscindere caput: id enim tanto tibi jucundius, quanto molestius hosti. Dico breviter, quoniam expertis loquor, et qui facile capiant et advertant sine mora, quod in semetipsis crebro sentiunt actitari. Quoties te, provocante vanitate, ad recordationem comminationis divinæ, seu promissionis, aut cæterorum, quæ supra diximus, confundis cœperis et erubescere

re, devictus [*alias, dejectus*] est quidem Goliath sed forsitan adhuc vivit. Accede itaque propius, ne forte resurgat; et stans super eum mucrone proprio caput ejus abscinde, de ea ipse quæ te appetit vanitate perimens vanitatem. Elata siqui-

dem cogitatione pulsatus, si ex ea ipsa materiam et occasionem sumas humilitatis, quo nimirum humilius deinceps et abjectius, tanquam de superbo homine, sentias de teipso; Goliath utique Goliath gladio peremisti.

DOMINICA VI POST PENTECOSTEN.

SERMO I.

De evangelica lectione, ubi turba triduo sustinens Dominum septem panibus reficitur (*Marc. VIII, 1, 9*).

1. *Misereor super turbam, quia jam triduo sustinent me, nec habent quod manducent.* Evangelium, fratres, ob hoc scriptum est, ut legatur; nec ob aliud legitur, quam ut rationabilem consolationem vel desolationem exinde capiamus. Est enim sæcularibus consolatio vana de terrenarum affluentia rerum, vana nihilominus de earum penuria desolatio. At Evangelium, sæculum veritatis, nemini blanditur, nullum seducit. Talem in eo se quisque reperiet, qualis fuerit: ut nec ibi timore trepidet, ubi non est timor; nec lætetur cum male fecerit. Sed quid dicit Scriptura? *Si quis auditor est verbi, et non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo. Consideravit enim se, et abiit, et statim oblitus est qualis fuerit* (*Jac. I, 23, 24*). Nos autem, fratres, non sic, obsecro, non sic; sed consideremus nosmetipsos in ipsa, quam audivimus, sacri Evangelii lectione, ut proficiamus ex ea, et corrigamus secundum eam, si qua in nobis reprehendamus corrigenda. Propter hoc enim optat Prophetia dirigi vias suas, ad custodiendas justificationes Domini: *Tunc, inquit, non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis* (*Psal. CXVIII, 5, 6*). Et ego quidem non confundor, sed glorior pro vobis, fratres mei, quoniam Salvatorem in deserto secuti, securi existis ad eum extra castra; sed vereor ne quis forte in tridua expectatione pusillanimitas inveniatur, et in Ægyptum sæculi hujus nequam vel corde, vel etiam et corpore revertatur. Merito proinde clamat divina Scriptura, et dicit: *Expecta Dominum, viriliter age, et confortetur cor tuum, et sustine Dominum* (*Psal. XXVI, 14*). Sed quandiu necesse est sustinere; Prorsus donec misereatur tui. Quæris quando? *Misereor, inquit, super turbam, quia jam triduo sustinent me.*

2. Viam enim trium dierum eas necesse est in deserto, si gratum Deo tuo offerre volueris sacrificium; et triduo sustineas Salvatorem, si miraculi panibus desideras satiari. Prima est dies timoris; dies, inquam, declarans et illuminans tenebras tuas, interiores scilicet, et horrendum gehennæ supplicium demonstrans, in quo sunt tenebræ exteriores. Hujusmodi siquidem cogitatio, sicut ipsi nostis, nostræ solet exercere primordia conversionis. Se-

cunda est pietatis dies, qua respiramus in luce miserationum Dei. Tertia dies est rationis, in qua veritas innotescit, ut tanquam ex debito quodam naturæ sine aliqua contradictione Creatori subjecta sit creatura, servus serviat Redemptori. Exhinc jubemur jam discumbere, ut charitas ordinetur in nobis; exhinc aperit Dominus manum suam, et implet omne animal benedictione. Verum quoniam apostolis dicitur: *Facite homines discumbere*; quorum nos, licet ad confusionem nostram, habetis vicarios qualescunque, discumbere **939** vos admonemus, fratres charissimi, ut refecti pane benedictionis subsistere possitis in via; ne forte misera necessitate compulsi descendatis et vos in Ægyptum, et incipiant vobis illudere, qui necdum vobis cum in deserto secuti sunt Salvatorem. Miseri sane et ipsi, qui non exiere cum exeuntibus; sed plane miserabiliores omnibus hominibus, qui profecti quidem cum aliis, sed non cum aliis sunt refecti.

3. Porro si fuere qui, discumbentibus aliis, post dumeta seu diversoria quævis absconditi latuere, homines ejusmodi jejunos vacuosque remansisse quis nesciat? Sic et eos nihilominus, qui levitate et curiositate ducti, circumquaque vagantes, minime resederunt; aut si qui resederunt quidem, sed non in ordine, nec in numero cæterorum. Hortamur proinde charitatem vestram et pastorali sollicitudine admonemus, ne quis ex vobis inveniatur angulos amare, sectari latebras, quærere diverticula; quoniam qui male agit, odit lucem et non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus (*Joan. III, 20*). Sed nec inveniatur in vobis, qui circumferantur omni vento doctrinæ, instabiles et inquieti, nihil in se sollicitatis, nihil gravitatis habentes, tanquam pulvis, quem projicit ventus a facie terræ. Nam de his quid dicam, quorum manus contra omnes, et manus omnium contra ipsos? Hi sunt qui separant semetipsos, animales; spiritum non habentes; quoniam nemo in spiritu Dei loquens dicit anathema Jesu (*I Cor. XII, 3*). Nequissima plane et perniciosissima pestis; quoniam universos unius obstinatio turbat, et fit omnibus discordiæ fomes, materia scandalorum. Denique Prophetam audi, qui de vinea Domini loquens: *Singularis, inquit, ferus depastus est eam* (*Psal. LXXIX, 14*). Pro hujusmodi rogo et obsecro vos, fratres mei, fugite simulationem omnem, et angulos propriæ voluntatis; fugite inquietudinem et spiritum levitatis; fugite